

I. Situația curentă în sectorul aprovizionare cu apă și sanitație

Accesul la servicii calitative de aprovizionare cu apă și sanitație (în continuare – AAS) reprezintă una din necesitățile de bază ale populației, fiind în același timp și un factor important pentru dezvoltarea economică, atractivitate turistică și un mediu ambiant ecologic. Lipsa acestor servicii are un impact major asupra calității vieții și reprezintă una din cauzele care conduc la depopularea zonelor rurale din țară. Implementarea proiectului „*Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova*” este orientat spre sporirea accesului la serviciile de alimentare cu apă și sanitație într-un număr de zone rurale și orașe selectate, consolidarea capacităților instituționale locale și naționale de prestare a serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare și asigurarea unui răspuns prompt și efektiv în caz de o criză sau situație de urgență. În acest context este de menționat că în Republica Moldova prin implementarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030), aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.199/2014 s-au înregistrat progrese în sistemele publice de alimentare cu apă și canalizare.

Lungimea totală a apeductelor și rețelelor publice de distribuție a apei în anul 2021 a constituit **16,4 mii km**, astfel au fost construite 557,3 km de rețele noi (39,7 km în mediu urban și 517,6 km în mediul rural). Cea mai mare pondere a lungimii apeductelor și rețelelor publice nou construite a fost înregistrată în localitățile din regiunea Nord – 238,6 km (42,8%) și din regiunea Centru – 182,0 km (32,7%).

În anul 2021 lungimea totală a rețelelor publice de canalizare s-a extins cu 70,8 km de rețele noi construite (cu 24,9 km în mediu urban și 45,9 km în mediul rural) și a constituit 3,1 mii km. Majoritatea rețelelor publice de canalizare noi, 38,5 km (sau 54,4% din totalul lungimii construite) au fost construite în regiunea Centru: în raioanele Nisporeni – 10,9 km, Hâncești – 8,3 km, Leova – 7,5 km, Telenești – 6,6 km, Ialoveni – 4,9 km, Criuleni – 4,0 km etc. În anul 2021 au funcționat 3,0 mii km de rețele publice de canalizare (98,5% din lungimea totală), restul (46,0 km) constituind lungime nefuncțională.

Regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare, care sunt fragmentate și dispersate la momentul actual, reprezintă elementul-cheie al politicii de dezvoltare a sectorului. Prin regionalizare se urmărește trecerea de la un număr mare de furnizori de servicii la un număr limitat de operatori, capabili să furnizeze servicii durabile la tarife acceptabile, care vor asigura recuperarea costurilor de investiții și dezvoltarea ulterioară a sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare.

Proiectul „*Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală*” este implementat de către Agenția de Dezvoltare Regională Centru, în scopul realizării căruia a fost acordat un suport sub formă de grant de către Guvernului Federal al Republicii Germania în valoare de cca **25 mln. euro** (Fazele I și II). De asemenea, a fost aprobată asigurarea contribuției Guvernului Republicii Moldova din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală în valoare echivalentă a **2,65 mln. euro**, prin alocații anuale pe perioada implementării proiectului.

Proiectul vizează construcția apeductului magistral *Chișinău-Strășeni-Călărași*, investiții în rețeaua de apă în orașele Strășeni și Călărași, precum și extinderea infrastructurii de aprovizionare cu apă pentru localitățile din raioanele Strășeni și Călărași, dar și măsuri de suport aferente dezvoltării capacităților tuturor actorilor implicați în asigurarea serviciilor de aprovizionare cu apă. Scopul Proiectului este de a îmbunătăți rețeaua de aprovizionare cu apă în ceea ce privește calitatea apei și perioada de aprovizionare pentru populația raioanelor Strășeni și Călărași.

Pentru demararea fazei III a proiectului, în luna mai 2022, prin schimb de note, a fost agreată de comun acord de către Guvernul Federal al Republicii Germania și Guvernul Republicii Moldova acordarea unui grant în valoare totală de cca 15 milioane euro, 13,5 milioane euro pentru infrastructură și 1,5 milioane euro pentru măsuri de susținere.

Proiectul a demarat în anul 2019. Până la sfârșitul anului 2022, din contul grantului au fost valorificate mijloace financiare în valoare de cca 800 mii EURO pentru elaborarea proiectului tehnic pentru construcția apeductului magistral Chișinău-Strășeni-Călărași, 4 proiecte tehnice preliminare pentru 4 sate, organizarea procedurii de achiziții a lucrărilor de construcții, suport în implementare etc.

Proiectul „*Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova*” este implementat de către Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală, în scopul realizării căruia a fost acordat un suport de către Asociația Internațională pentru Dezvoltare în valoare de cca 45,65 milioane EURO (44,1 milioane – credit și 1,55 milioane EURO – grant).

Proiectul vizează construcția stațiilor de epurare a apelor uzate în municipiile Soroca și Comrat, aprovizionare cu apă potabilă în raioanele Râșcani și Cahul, crearea facilităților igienice în cca 100 instituții de învățământ și 25 instituții de sănătate, elaborarea secțiunii specializate „Aprovizionare cu apă și sanitație” a Planului de Amenajare a Teritoriului Național. Proiectul a demarat în anul 2022. Pe parcursul anului 2022, în cadrul proiectului au fost valorificate mijloace financiare în valoare de cca 70 mii EURO.

II. Provocările majore cu care se confruntă sectorul aprovizionare cu apă și sanitație

- Lipsa cadrului normativ actualizat, a secțiunii specializate „*Aprovizionare cu apă și sanitație*” a Planului de Amenajare a Teritoriului Național Având în vedere capacitatea financiară redusă a acestora, este necesar să se realizeze o planificare riguroasă a investițiilor pe termen mediu și lung prin elaborarea programelor de investiții pe termen scurt și mediu, coordonate cu planurile de urbanism și amenajare a teritoriului, strategiile de dezvoltare socioeconomice, în conformitate cu procesul bugetar și normativ, precum și cu obligațiile internaționale ale Republicii Moldova în domeniul alimentării cu apă și sanitației, al protecției mediului etc.
- Nesincronizarea intervențiilor planificate (investiții/implementare proiecte);
- Fragmentarea teritorială asupra dezvoltării infrastructurii tehnico-edilitare și a serviciilor comunale;
- Competențe insuficiente ale autorităților publice locale pentru implementarea proiectelor investiționale;
- Insuficiența financiară a beneficiarilor a contribuție proprie în implementarea proiectelor din finanțare externă;
- Condițiile meteorologice nefavorabile în procesul de implementarea proiectelor;
- Neasigurarea respectării obligațiilor internaționale ale țării (inclusiv Agenda 2030 la Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 6 și Acordul de la Paris privind schimbările climatice) și armonizarea întârziată a legislației naționale cu legislația Uniunii Europene;
- Neasigurarea accesului echitabil la apă potabilă sigură și la un preț accesibil ca drept fundamental al omului de către APL.

III. Prioritățile de bază ale sectorului dezvoltare regională și locală pentru perioada anilor 2023-2025

Prioritatea 1. Îmbunătățirea managementului serviciilor publice de alimentare cu apă și de sanitație

Indicator 1: Crearea companiilor regionale, care să furnizeze servicii de alimentare cu apă și canalizare pentru cel puțin 100 000 de locuitori, cu un prag de excludere a comunităților cu mai puțin de 5 000 de persoane în cazul canalizării și de 500 de persoane în cazul conectării la alimentarea cu apă potabilă, către sfârșitul anului 2026;

Indicator 2: Crearea a 3-5 companii regionale, care să furnizeze servicii de alimentare cu apă și sanitație pentru întreaga populație din Republica Moldova, cu excepția satelor mici, către anul 2030.

Prioritatea 2. Planificarea și dezvoltarea sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare în vederea creșterii, către anul 2025, a ratei de conectare a populației la rețeaua publică de canalizare până la 70% și la rețeaua publică de alimentare cu apă până la 83%

Indicator 1: 630 km rețele de apeduct, 6 stații de tratare a apei construite;

Indicator 2: 127 km rețele de canalizare, 4 stații de epurare a apelor uzate construite;

Indicator 3: 120 localități cu acces la servicii îmbunătățite de aprovizionare cu apă și sanitație;

Indicator 4: 150 mii locuitori cu acces la servicii îmbunătățite de aprovizionare cu apă și sanitație;

Prioritatea 3. Armonizarea legislației naționale în sectorul de alimentare cu apă și sanitație în conformitate cu standardele comunitare și angajamentele internaționale

Indicator 1: Secțiunea specializată „Aprovizionare cu apă și sanitație” a Planului de Amenajare a Teritoriului Național elaborată și aprobată către sfârșitul anului 2025;

Indicator 2: Cadrul normativ de reglementare și de politici revizuit și ajustat la aquis-ul UE elaborat și aprobat.

IV. Impactul priorităților asupra alocării surselor financiare pentru sectorul aprovizionare cu apă și sanitație

Principalul instrument de finanțare pentru dezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și sanitație o constituie Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (în continuare, FNDRL), care este constituit în conformitate cu prevederile Legii nr. 27/2022 privind Fondul național pentru dezvoltare regională și locală. Din mijloacele FNDRL sunt finanțate programele și proiectele de dezvoltare regională și locală prevăzute în Documentul unic de program, inclusiv în domeniul aprovizionării cu apă și sanitație. Programele și proiectele selectate sunt aprobate de către Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale (CNCNDRL), ulterior fiind incluse în Documentul Unic de Program (DUP) aprobat de către Guvern.

FNDRL este gestionat de către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR), care coordonează alocarea mijloacelor acestuia, cu aprobarea prealabilă a CNCNDRL, în modul stabilit de Regulamentul de formare și utilizare a mijloacelor Fondului aprobat prin Hotărârea Guvernului 152/2022, precum și de alte acte normative.

Totodată, un suport substanțial în dezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și sanitație este acordat de către partenerii externi. Cele mai importante proiecte în implementare cu suportul partenerilor externi sunt:

1. Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală;

2. Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova.

Tabelul 1. Repartizarea liniei de bază de cheltuieli pe programe/subprograme și pe bugete pe sectorul aprovizionare cu apă și sanitație

mi lei

Denumirea	Cod PIP2	2022 executat	CBTM 2023-2025			Aprobat buget 2023	CBTM 2024-2026		
			2023	2024	2025		2024	2025	2026
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Program 75 „Dezvoltarea gospodăriei de locuințe și serviciilor comunale”									
<i>Subprogram 7503 „Aprovizionarea cu apa și canalizare”</i>		310511,7	724047,8	646787,1	524505,5	453498,8	757502,8	504882,9	294542,0
Total pe sector		310511,7	724047,8	646787,1	524505,5	453498,8	757502,8	504882,9	294542,0
<i>Finanțat de la:</i>									
Bugetul de stat		298738,0	220000,0	220000,0	220000,0	170000,0	170000,0	170000,0	170000,0
inclusiv: pe APC din cadrul sectorului *									
- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale		298738,0	220000,0	220000,0	220000,0	170000,0	170000,0	170000,0	170000,0

Tabelul 2: Principalele acțiuni/măsurile de politică din sector care au acoperire financiară (incluse în linia de bază) pe programe/subprograme pe sectorul aprovizionare cu apă și sanitație pentru 2024-2026

mi lei

Indicatorii	Documentul de referință	2022 executat	CBTM 2023-2025			Aprobat buget 2023	CBTM 2024-2026		
			2023	2024	2025		2024	2025	2026
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Program 75 „Dezvoltarea gospodăriei de locuințe și serviciilor comunale”									
Subprogram 7503 „Aprovizionarea cu apa și canalizare”									
Costul TOTAL		310511,7	724047,8	646787,1	524505,5	453498,8	757502,8	504882,9	294542,0
dintre care:									
Acțiune 1 Dezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și sanitație din mijloacele Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (ADR, ONDRL)	HG 23/2022 cu privire la probarea Documentului unic de program pentru anii 2022-2024	298738,0	220000,0	220000,0	220000,0	170000,0	170000,0	170000,0	170000,0
Acțiune 2 Proiect „Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală” (ADR) (70277)	Acord de Finanțare și de Proiect din data de 27.05.2019; Acord de Grant din 12.01.2021; Acord Suplimentar de Finanțare	10374,1	213727,8	136467,1	8073,5	157898,8	218012,5	112503,3	5496,7
Acțiune 3 Proiect „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova” (surse externe Asociația Internațională de Dezvoltare / Banca Mondială) (UIP/ONDRL) (70324)	Acordul de Finanțare, credit număr 7027-MD, din 21.04.2022, ratificat prin Legea nr. 169/2022; Acord de Grant nr. TF0B7739 din 21.04.2022	1399,6	290320,0	290320,0	296432,0	125600,0	369490,3	222379,6	119045,3
TOTAL pe sector		310511,7	724047,8	646787,1	524505,5	453498,8	757502,8	504882,9	294542,0

D. Investițiile capitale
D.1. Proiecte în curs de execuție

Tabelul 5. Proiecte de investiții capitale în curs de execuție pe sectorul aprovizionare cu apă și sanitație

Denumirea	Codul			Anul lansării proiectului	Costul total al proiectului		Soldul costului de deviz la 31.12.2020	Executat		Aprobat	Soldul costului de deviz la 31.12.2023	2024	2025	2026	Notă (argumente privind necesitatea continuării proiectului, documente de planificare strategică națională și sectorială, aprobate de către Guvern)
	PIP2	P3	proiectului		estimată inițial (la lansarea proiectului)	ajustată la data completării (în baza documentației de proiect și deviz ajustate)		2021	2022	2023		estimată	estimată	estimată	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
TOTAL Proiect „Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală”	7503		70277	2019					11773.7	283498.8	0	587502.8	334882.9	124542	
<i>inclusiv:</i>															
Proiect „Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală”	7503		70277	2019					10 374,1	157898,8		218012,5	112503,3	5496,7	
TOTAL, Proiectul „Securitatea aprovizionării cu apă și canalizare în Moldova”	7503	70324			761,806.9	761,806.9	-	-	-	82,692.0	679,614.2	328,830.3	100,371.6	85,745.3	
<i>inclusiv:</i>															
1. Construcția infrastructurii alimentării cu apă a r.Râșcani	7503	70324	14925	2024	154,542.7	154,542.7	-	-	-	27,000.0	127,542.7	77,000.0	15,000.0	10,000.0	
2. Construcția infrastructurii alimentării cu apă a localităților din r.Cahul și r. Vulcănești	7503	70324	14930	2024	208,028.6	208,028.6	-	-	-	32,000.0	176,028.6	96,300.0	20,000.0	10,000.0	
3. Construcția stației de epurare și a infrastructurii de canalizare în mun. Soroca	7503	70324	14924	2024	144,896.4	144,896.4	-	-	-	14,820.0	130,076.4	94,820.0	16,000.0	16,000.0	
4. Construcția stației de epurare și a infrastructurii de canalizare în mun.Comrat	7503	70324	14935	2024	182,941.9	182,941.9	-	-	-	7,000.0	175,941.9	40,000.0	24,145.8	26,519.4	
5. Construcția blocurilor sanitare și rețelelor de aprovizionare cu apă/canalizare în instituțiile de învățământ selectate	7503	70324	14921	2024	58,762.6	58,762.6	-	-	-	1,200.0	57,562.6	15,200.0	21,500.0	20,000.0	
6. Construcția blocurilor sanitare și rețelelor de aprovizionare cu apă/canalizare în instituțiile medicale selectate	7503	70324	14929	2024	8,890,0	8,890,0	-	-	-	500.0	8,390.0	2,938.3	2,975.8	2,475.9	
7. Proiectul-pilot de îmbunătățire a sanitației în gospodăriile casnice	7503	70324	14923	2024	4,244.0	4,244.0	-	-	-	172.0	4,072.0	2,572.0	750.0	750.0	